HISTORIA ILLVST. ROMANO RVM A IANO VSQ. AD CAP TAM A GOTTHIS VRBEM IAMPRIDEM EDITA PER FR. THOMAM QVI VE TERIBVS TANTVM EST AETATE INFERIOR.

Petrus Cursius Carpinetan9 R. in xpo. p. &. d. Carolo Rotario Epo mōtis Regalis Iulii. II. a secreto Cub.

QVinto kal. Martii Antistes dignissime (ut ii faciūt qui plus in lris cupiūt q̄ ualēt) apd Impatorē recesserā. Quē cū rogassem eoquē formis libellū pxime excussisset: rndit se opusculū iā pene absoluisse: uerū moleste ferre, q̄ id diu quesitū sine autoris prefatiōe & noīe ab amico accepisset: & ita (ut posteriores cogitatiōes sapiētiores esse solēt) impressisset. Vna adduct9 rōne q̄ multis se cōsultuȝ rat9, si historiā in qua Illust. Ro. gesta a Iano usqȝ ad ultia Honorii tpa sub unū ueluti cōspectū perstringerent, in publicū daret: q̄n ante a suo emissa autore tā fuerit uēdibilis, ut iā pridē nusq̄ uenalis reperiret. Rogatus itaqȝ oñderet, oñdit: legi: scriptorē cognoui: cogniti nomē dedi. Quo accepto sūmope gauisus est: Neqȝ id illi sati fuit, quin me impense rogauit ut Eplam pfationis loco apponerē. Ego p me id factuȝ negaui: quū q̄ aliqs inter legēdū maculas offēderā, tū q̄ nō oīo ad lacteū floricādorē aspirare uidebā. Semel eni de Phedro pceptore audiui meo, Cui9 icredibile in negotiis cōsiliū & singlare in sūma eloquētia iudiciū q nō admirāt magis mihi cōsilii & iudicii uidēt expers, q̄ laudis aliene inimici, lras itidē esse debere ut Sybaritane olim mulieres: que dū lauarēt, comerent, pingerēt ānus ēet. Hoc addiderī q aderāt Camill9 & capella.

uel minimã Epistolã in musęo suo: uti sa miras in suo Gynoecco latere nouẽ annos malle/q̃ sine mũdi tia ornatu/& uenustate in hominũ oculos prodire: ut tãti uiri pronũtiare nõ dubitauerint lr̃as/& mu lieres pluris ornatũ facere q̃ lucem · Tandẽ tamen in eius sententiã inclinare cœpi: Primũ ne mihi ab amico tantũ rogato preces Iouis filię succenserent: Deinde quia nõ sine ip̃ius iactura reuocassem/si ad absoluendũ libellũ quasi sponte currenti cursum in terrupissẽ: Tũ q͏ꝫ sciebã historiã quoquomõ scriptã & prodesse & delectare: magisq͏ꝫ ad fidẽ & ueritatẽ (quę in hoc uisa est maxima) q̃ ad ostentationẽ esse inuentã: Postremo quod primũ esse debebat) quo niamsi qua in re Thomas noster priscis cederet/ id erat xp̃iana historia pensandũ: ex qua multa stri ctim calculatoꝝ more qui ingentes rationes q̃ pau cissimis calculis comprehendũt/ suis locis inseruit · Suscepi igitur negotiũ: & cũ multũ cogitauissem9 cui melius dicari posset Ep̃la/ de consilii sententia unus tu uisus es/ qui patronus optimus/ & tutissi mus uindex & nostrũ/ & libelli esse posses: ut pote qui Sũmi atq͏ꝫ omniũ Pontificũ Pontificis fœlicissi mi/a/ secreto Cubiculo sis/ neq͏ꝫ unq̃ ab eius latere uel transuersum digitum recedas · Vnde nõ imeri to tãtum apud eum gratia potes/quantũ qui maxi me · Et (quod prope diuinum est) in hac tanta tua fortuna/ quam (ut Sapiens) tibi fingis/ ita pari li bra grauitatem comitate temperas/ut duo hęc quæ

difficillime coeant: Tu cum ingēti admiratione & laude coniunxeris/ & cum dignitate & auctoritate plurimis excellas/ facilitate sis infimis par: & licet Pontifici intimus/ omnibus es sine inuidia gratissimus: ut dubitare debeat nemo Te uirtute maxime prestare/ In cuius fide is conquiescat: quem difficile sit iudicare utrū magis hostes timuerint/ an nup recepti populis uenerentur & diligant: Cuius uotis uniuersus Senatus assentiat: Reges obtemperēt Hostes prostrati/ pedes adorent/ fortuna obsecūdet. Hęc me igitur ratio impulit/ ut tuo potius nemini has alienas lucubrationes (quando meas nequeā) dedicarem. Cum presertim mei mihi ad id uoluntas patroni non defuerit/ Erasmi dico/ qui tecum pariter dies noctesq; pro Iulio Secundo excubat/ meo iudicio uiuentiū omniū integerrimi: & in quos potest beneficentissimi: precipue (sic est quasi litterarum helluo) in achademicos: quoq; aliqui hunc alterum Mecoenatem experti sunt: dicerē multi quotidie experientur/ nisi de me ipso dicere uiderer: In quo nulla inuidia/ nullę simultates/ sed suæ tantum uirtuti cōfidit: ut mihi natura ipsa in hoc uno probitatem nulla forensi specie fucatam/ nulla infuscatam maliuolentia/ sed simplicem & sine ullo simulationis artificio fidelem/ expressisse uideatur. Quē adeo hic tacitū reliquissem/ ne ab iis qui eū minus norint/ gratia ductus dixisse hoc iudicarer/ nisi impii Clientis esse duxissem illum omnino preterire.

qui in priuata fortuna/ad Vaticanũ/suo ęre a/fun-
damentis/pulcherrimã diuę Catherinę ędem erexi
sset/atq; ornasset. Superest te orem/obtesterq; ne
hoc qualecunq; munusculum/quod q̃ sit exiguũ ui
deo/respuas. Quod sane dedissem nunq̃ nisi dubitã
tem ne mea tibi sorderet Epistola/hęc me ratio con-
firmasset/neq; Te eo esse ingenio. Neq; ceteres mi
hi uecordiae dare debere/si summũ quoquo potue-
rim modo/uirum coluerim. Vale fœlicissime.

DE GENEALOGIA FVNDATORVM VRBIS ROME.

PRimꝰ in Italia regnauit Ianus/a quo Ianiculū: deinde Saturnus Iouem filium/e/ grę cia fugiēs: qui rudēs adhuc populos domos edificare: terras incolere plantare uineas docuit: atqꝫ humanis moribus uiuere: cum ante a semiferi glandiū tantūmodo alimentis uitam sustentarēt. Et aut in speluncis: aut frondibus uirgultibusqꝫ cōtextis casulis habitarent. Pro quibus meritis ab indocili & rustica multitudine Deus est appellatus. Et quia in Italia latuit: ab eiꝰ latebra Latiū appellatum est. Post eum

Picus filius eius quem Faunus secutus est : cui La-
tinus successit : qui latinas litteras a Carmente Ni
costrata repertas correxit : & Latinos de suo nomi-
ne appellauit · Quibus regnantibus : Centũ quin
quaginta Anni referuntur euoluti · ¶ His tempo-
ribus Herculem (Gerione interempto) boues mira
specie abegisse memorant : ac prope Albulam (qua
pre se armẽtum agens nando traiecerat) procubui-
sse · Ibi cum eum sopor oppressisset : Accola huius lo
ci nomine Cacus ferox uiribus captus pulchritudi
ne boum eximiũ quemq; cauda in speluncã traxit ·
Hercules somno excitus cũ partem abesse sensisset :
pergens ad proximã speluncam : ubi foras uestigia
uersa uidit confusus abiit · Inde mugitu inclusarũ
conuersus · Quem cum uadentem ad speluncã Ca-
cus fumo flãma & ui prohibere conatus esset : ictus
claua occubuit · Quod ob meritum Euander Her-
culi Iouis nato Aram maximã dicauit · ¶ Regnan
te autẽ Latino Troya a Grecis capta est · Qua pul
sus Eneas Anchise filius ad Italiam uenit : & Laui-
niam Latini regis filiam in coniugiũ accepit · Reg
nauitq; Latinus Annis tribus · Post quem regnum
accepit Ascanius Enee ex Creusa filia Priami filius :
relicto nouerce sue Lauinie regno : in Albam longã
quam condiderat Regnũ transtulit : & Siluiũ Post
humiũ fratrem suũ Enee ex Lauinia filium Regni
reliquit heredem · Qui Posthumius appellatus eo
ꝙ post mortem Patris : & Siluius ꝙ in silua casu sit

natus: a quo omnes Albanorum Reges Siluii uocati. Post eum regnauerunt Eneas Siluius: Latinus Siluius. Alba. Athis. Capis qui Capuam Campaniȩ caput condidit. Capetus Tyberinus: ex cuius nomine Albula fluuius ꝙ in eo decidens extinctꝰ sit Tyberis nomē accepit. Agrippa Remulus Auētinus: qui in eo monte qui nunc pars est Vrbis mortuus ac sepultus ȩternum loco uocabulum dedit. Huic successit Procas cuius maior filius Numitor a fratre iuniore Amulio regno pulsus: in agro suo uixit. Et ut eum sobole priuaret Amulius filiam illius Rheam siluiam ueste sacerdotem prefecit: ut uirginitate ppetua teneret. Que a Marte (ut creditur cōpssa) Romulū & Rhemū geminos edidit. Amulius ipsam in uincula coniecit: puulos in Tyberim abiecit. Quos aqua in sicco reliquit: & Picus auis primū tantisper aluit donec ad eoꝝ uagitum Lupa accurrit: eosq; uberibus suis nutriuit. Mox Faustulus regii pastor armenti repertos Accȩ Laurentiæ coniugi educandos dedit. Qui postea Amulio interfecto Numitori auo regnū restituere. Ipsi pastoribus adunatis Ciuitatem sūmi pastoris ouiū Iesu christi futuram condiderunt. Quam Romulus augurio uictor (ipse enim duodecim Rhemus sex uultures uiderat) Romam uocauit. Et ut eam prius legibus muniret q̃ mœnibus: edixit. Ne quis uallum transiliret. Quod Rhemus irridens transiliuit: & a Fabio Celere Centurione rastro pastorali

fertur occisus · Anno igitur post excidium Troyę CCCC·xxxiii· tempore Achaz Regis Iuda · Ante natiuitatem xp̄i·dcclii·urbs Roma condita est·

DE PRIMA ETATE POPVLI RO. SVB SEPTEM REGIBVS ACTA.

Omulus Romanorum primus Rex: pa latinum primum montem: quo ipse educatus fuerat primũ muniuit. Condito tẽplo quod Asilũ appellauit. pollicitus est cũctis ad eũ fugiẽtibus impunitatẽ. Magno igitur exercitu facto: cũ uideret cõiugia sibi & populo deesse/ p legatos/a/ finitimis ciuitatibus petiit: quibus negatis ludos equestres simulauit. Ad quos cum utriusq; sexus multitudo uenisset: uirgines raptę sunt/ ob hoc Ceninenses/ Antẽnates & Crustumini contra Romanos bella sumpserũt. Quibus deuictis: & raptarũ propinquis in urbem receptis/ Sabini Romanis bellũ mouerũt (ubi Tarpeia uirgo Sabinorũ clypeis in monte obruta: qui ab eius nomine Tarpeius est appellatus) Romulus Ioui edem uouit/ exercitui restitit. Tum raptę in mediũ processerunt: & hinc patres: inde coniuges deprecatę/ pacem conciliarũt. Romulus fœdus percussit & Sabinos in Vrbem recepit. Propter hanc societatẽ Romani nomina illorũ suis preponebant noibus: & inuicem Sabini Romanorum. Inde consuetudo tenuit ut nemo Romanus absq; pręnõie fuerit. Cũq; Sabinorũ more Romulus hastam ferret: quæ eorũ lingua quiris appellabat/ ipse quirinus dictus est & Romani quirites. Hic ad cenam uocatus nõ multũ bibit: quia post tridie haberet negotiũ: dictũq; est ei. Romule si omnes istud facerent/ Vinũ uilius

esset. Immo inquit carũ: si quantũ uolet quisq3 bi-
bat. Centũ ex plebe delegit: quoꝝ consilio oĩa age
rent: quos Senatores ꝓpter senectutem: Patres ob
similitudinẽ curæ nominauit. Inde Patritii dicti.
Mille pugnatores quos a numero Milites appella
uit. Tres etiã equitũ centurias instituit. Tandem
apud paludẽ Capreæ cũ exercitum lustraret nusq̃
comparuit. Regnauit autem Annis. xxxvii.

NVMA POMPILIVS.

¶ Numa Põpilius Rex romanoꝝ secundus: ferocem populũ mitigandum dissuetudine Armorum ac religione ratus sacra plura istituit. Flaminẽ Ioui assiduũ sacerdotem creauit. huic duos flamines adiecit. Marti unũ. alterũ Quirino. Salios item sacerdotes duodecim (quorũ primus Presul uocabat) Marti gradiuo fecit tunicecq3 picte insigne & celestia arma quæ Ancilia appellãtur eis ferre dedit. Pontificem deinde maximum ex patribus cõstituit. Virginesq3 uestales legit. his ut assidue templis essent Antistites. Stipendiũ de publico statuit. Leges quoq3 plures tulit & utiles (su-

tur lum ut potiorē ritu Romæ hec oīa fierent) & ob hanc tantā iusticiā bellum ei nemo intulit.

TVLLVS HOSTILIVS.

¶ Tullus hostilius militarem disciplinā artēq; bellādi tradidit. bellū Albinis indixit: quod Trigeminorꝫ bella finiuit. Albo ut Perfidiam ducis metri funditus diruitur. Templis tamen Deorꝫ iussu Regis est parsum. Albanos Romā transire iussit. Numerus Ciuiū interim crescit. Montecelio urbem ampliauit.

ANCVS MARCVS.

¶ Anc9 Marcus Latinos bello domuit Auētinū mōtem Vrbi addidit: Ianiculūquoq; adiecit, nō inopia loci, sed neqn̄ ea arua hostiū essent. Id nō muro solum: sed etiam

ob cōmoditatem itineris ponte sublitio tum primū in Tyberi facto urbi iunxit. Carcerē primus ad terrorem crescētis audacie edificauit. Siluas ad usum nauiū publicauit: usq3 ad mare Imperiū prolatum in ora Tyberis Hostiam urbem condidit.

TARQVINVS PRISCVS.

¶ Tarquin⁹ Priscus Numerū Senatorum duplicauit, & Centuriis trib⁹ auxit Tuscie populos frequētibus Armis subegit. Primusq3 triūphās Romā intrauit & inde fastes trabee anuli pretexta ceteraq3 qbus Imperii dignitas eminet Vrbē muro cinxit. Circū maximū edificauit.

SERVIVS TVLLIVS.

¶ Serui⁹ tullius Hetruscos sepe domuit. Mōtes Quirinalē & exquiliarum Vrbi adiunxit. Aggerē fossasq3 circa

muros duxit. Primus omnium censum ordinauit. rem saluberrimam imperio exquo belli pacisq; munia: nō uiritim ut ante: sed pro habitu pecuniarum fierent. Tum classes & centurias & hunc ordinem ex censu constituit.

TARQVINVS SVPERBVS.

¶ Tarquin⁹ superbus cognomen moribus datū Latinos Sabinosq; domuit Suessam: Ponetiā Hetruscis eripuit: & Gabios per Sextum filium simulato transfugio in potestatē redegit. Cum Capitoliū inciperet Caput hoīs inuenit: unde eā urbē caput gentiū futurā cecinere uates. Et cū in obsidiōe Ardee fili⁹ eius Tarquinus sextus Lucretie stuprū intulisset cum eo in exilium actus ad Porsenā Hetrurie regem cōfugit ¶ Regnatū est ab urbe cōdita sub regib⁹ annis. ccxliiii. Hinc Cōsules annui duo creati: ut si un⁹ malus esse uoluisset: alter cū coarceret: & Ciuiles semp essent: qui se post annū scirent esse priuatos. Post dictator: cui⁹ dicto parendū erat sūpiori ptāte in sex menses duratura creat: cui magr̄ eqtū obsequeret:

❡DE SECVNDA ETATE POPVLI ROMANI SVB CONSVLIBVS.

IVNIVS BRVTVS PRIMVS CONSVL.

❡Iunius Brutus propter Lucretiæ ſtuprũ cũ Tricipitino Patre & Collatino uiro ĩ exitium Regũ cõiurauit. Quibus ĩ exiliũ actis primus conſul creatus filios ſuos ꝙ cũ Aquiliis & Vitelliis ad recipiendũ in urbem Tarquinos cõiurauerant. Virgis ceſos ſecuri percuſſit: patrem exuit ut conſulem ageret. Deinde in prelio qđ aduerſus eos gerebat ſingulari certamine cũ Aronte filio Tarquinii congreſſus ſe ambo mutuis uulneribus occiderũt.

HORATIVS COCLES.

❡ Horatius Cocles (illo cognomine ꝙ in alio prelio oculũ amiſerat) cũ Parſena Rex Hetruſcorũ Tarquinos in Vrbem Romã

restituere temtaret: & primo impetu (Transtyberi nam regionē nunc appellatā) tūc Ianiculū cepisset pro ponte sublitius stetit: & aciem hostiū sustinuit donec pons a tergo interrumperet. Tum in Tyberim se proiecit & armatus ad suos tranauit

MVTIVS SCEVOLE.

¶ Mutius Sceuole a clade dextre man⁹ cognomen indituū cū Persena urbem obsideret: in ei⁹ castra uenit: ibi q̄ Purpuratū pro Rege decept⁹ occidit. Deprehensus & ad Regem pertractus dexteram Aris inposuit ardētib⁹ focis iniecit. Hoc supplicii arca exigens q̄ in cede peccasset. Terrorē gemit at dolo ut scias inquit quē uirū effugeris. Idem trecenti iurauimus. Quare ille territus Bellū acceptis obsidibus deposuit.

PVBLICOLA.

¶ Publicola d Veientibus & Sabinis triumphauit. Sed quia in locum Tricipitini college defuncti Cōsulem ubrogauerat: & domū in Velia tutissimo loco habebat in suspitionem Regni affectati uenit:

Quo cognito apud populũ questus est q̄ de se aliquid tale timuissent: & imisit qui domũ suam diruerent. Legem de prouocatione aduersum magistratus ad populũ tulit. Hinc Lutius Valerius Publicola dictus. Hic quater Consul: mortuus adeo pauper: ut collatis a populo nũmis sumptũ habuerit.

AVLVS POSTHVMIVS.

¶ Aulus Posthumius dictator cum latinis in ultiōe Regis Tarquini dimicantibus conflixit. Cumq̄ uictoria nutaret: Magistro equitũ equis frenos detrahi iussit. Et hoc nouũ cōmentum: quo acrius incurrerēt: unde & aciem Latinorũ fregerũt & castra ceperũt.

MENENNIVS AGRIPPA.

¶ Menēnius Agrippa de Sabinis triũphauit: & cũ populus a patribus secessisset: q̄ tributum & militiam tolerare nec reuocari posset: olim inquit humani artus cum uentrem ociosum cernerent ab eo discordarunt: & suũ illi ministeriũ negauerunt: cũ eo pacto & ipsi deficerēt. Intellexerũt uentrē acceptos cibos

per omnia mēbra differere: & cum eo in gratiam redierunt. Sic senatus & populus quasi unum corpus discordia pereunt/concordia ualent. Hac fabula populus regressus est: creauit tamen Tribunos plebis qui libertatē suā aduersus sṗbiam nobilitatis defenderet. Hic ꝑpter paupertatē publico impēdio populi Romani sepelitur.

CORIOLANVS.

Corilianus cognomen/a/captis Coriolis Vrbe Volscorū Cneus Marc⁹ habuit/ob egregia militie facinora/a/Posthumio optienem munerū accipiēs/equū tantu & hospitē sumpsit/uirtutis & pietatis exēplū. Hic cōsul iniuria pulsus ad Volscos concessit/& cū eis ad quartū ab Vrbe lapidē castra posuit. Cumq̃ in illis Ciuiū legationibus flecteret: a/Veturia matre & Volumnia uxore matronarū numero comitatis motus bellum obmisit.

QVINTIVS CINCINNATVS.

Quintius Cincinnatus (cū Volsci & Sabini bellum aduersus romanos gererent: & Mumitiū Consulem in Algido monte obsiderēt) dictator dictus; missi

legati nudũ eũ arantẽ transtyberim inuenerũt: qui insigniis sumptis Cõsulem obsidione liberauit. Hostes uicit. Iugum boũ equis imposuit. Ducem principesq; subiugatos triumphi die pre se primus egit Sextodecio die dictatura se abdicauit ad agri cultum reuersus. Ipse iterũ post. xx. annos dictator dictus Spuriũ Meliũ regnũ affectantem occidi iussit Domũ eius solo equauit.

VIRGINIVS CENTVRIO.

Virginii Centurionis in Algido militantis filiam Virginiam Apius Claudius decemuir adamauit. Quam cum corrumpere non posset: clientem subordinauit: qui eam coram in seruitium deposceret. Pater re cognita cum oppressam Iudicio filiam trahi in seruitutem uideret: nihil cunctatus: in medio foro manu sua interfecit. Corpus eius humero gerens ad exercitum profugit. Admotisq; signis omnium militum totam eam dominationem obsessam armis Milites ad uindicandum facinus accendit: ac in carcerem & cathenas ab Auentino mõte detraxit. Creatisq; decem Tribunis decem uiros abdicare se magistratu preceperunt. Apius in carcere sibi mortem adciuit.

CORNELIVS COSSVS.

Cornelius Cossus cum uidisset accessu Tolumnii regis Vientium turmas Romanorũ trepidantes fugit: & ingentẽ predã ad Vrbem tulit. Post exercitu in angustiis thauri montis insidiis hostiũ clauso: in superiorem locũ euasit. hostes terruit. Ciues obsidione liberauit.

FVRIVS CAMILLVS.

Furius Camill9 Veios obsidione domuit: deq; his triũphauit. Cum Valiscos obsideret: & ludi litterarum magister Principũ filios ad eũ adduxisset uinctũ illũ isdem prius in urbem redigendũ & uerberandũ tradidit (Sciebat enĩ uir sapiens uerã esse uictoriã que salua fide & integra dignitate pagraret) statim Valisci se ei ob tantã iusticiã dederũt. Post die dicta a tribus populi inique dãnatus ardeam concessit. Mox cũ galli senones exercitũ Romanoꝝ apud Alliam fluuiũ cecidissent: urbẽ intrarunt partẽq; incẽderũt ubi senioribus interfectis: nobilẽ iuuentutẽ in capitoliũ obsiderũt: qui tandẽ

acceptoauri mille pondo receſſere·Camillus abſẽs dictator dictus collectis reliquiis: eos ſecutus ita cecidit & aurũ & omnia que ceperant militaria ſigna reportaret· Deinde populo Ro· migrare Veios uolentes detinuit·Sic & opidum Ciuibus:& Ciues opido reddidit

¶VALERIVS CORVINVS·

¶Valeriꝰ Coruinus cum reliquias ſenonũ Camillus ꝑſequeretur aduerſus ingẽtem Gallum ꝓuocãtem ſolus (omnibꝰ territis) ꝓceſſit· Coruus ab ortu ſolis galee eius inſedit:& inter pugnandũ: ora oculoſq; Galli reuerberauit· Hoſte uicto: nõ ſolũ uictoriã ei/ ſed & nomen dedit· Hic cũ ingẽs multitudo ere alieno oppreſſa Capuã occupare tẽptaſſet: & Ducẽ ſibi etiã neceſſitate cõpulſum feciſſet: ſublato ere alieno ſeditionẽ cõpreſſit·His temporibꝰ in medio urbis Ro· terra diſſiluit: neq; uaſta uorago coniecto terre impleri potuit: q̃ deoꝝ monitu uiui hoĩs expeteret ſepulturam ſi remp·Ro· ꝑpetuam uellent: tum Marcus Curtius eques Romanus nil cunctatus: equo exornato: inſedentem armatum ſe in ſpecum immiſit·Lacuſq; Curtius ab hoc appellatus·

DECIVS CONSVL.

¶ Decius Cõsul bello latino cũ collega Mãlio Torquato(positis apud Veserim fluuiũ castris)cũ utriqꝫ somno obuenisset eos Victores futuros: quorũ Dux in prelio cecidisset. Is capite uelato primũ ante aciem Diis manibus se deuouit: & in confectissima se hostiũ tela iaculatus nouũ ad uictoriam iter sanguinis sui semita aperuit.

MANLIVS TORQVATVS.

¶ Manlius torquatꝰ in bello Gallico arcẽ Capitolini montis insedit: obtestata ipsũ quasi presentem Iouẽ ut quemadmodũ ipsi ad defendendũ tẽplũ eius concurrissent: ita ut ille uirtutẽ eorũ numine suo tueret. Insup & Gallũ cũ ad singulare certamẽ prouocãtem occidit. Torquem ei detractũ ceruici sue induit. Bello latino filiũ suũ quis uictorẽ: ꝗ cõtra imperiũ pugnasset securi pcussit. Latines apud Veserim Detii college deuotione supauit. Consulatũ iterũ recusauit. Quod diceret neqꝫ se populi uitia neqꝫ illũ seueritatẽ suam posse sufferre.

PAPIRIVS.

¶Papirius uir bellicosissimus uelocitate cursor: aduersus Samnites progressus/cum Romã ingrederet͛ edixit Fabio maximo: quẽ exercitui preponebat ne manũ cũ hoste confereret. Sed ille oportunitate ductus pugnauit. Reuersus eũ securi ferire uoluit. Ille in urbem confugit/nec supplicẽ Tribuni tuebãtur. Deinde pater lachrymis: populus precibus ueniã impetrauit. Postea Sãnite Romanos apud Caudinas furculas angustia locoꝝ conclusos uicere. Iterũ Papirius aduersus eos directus de eis triumphauit.

FABIVS MAXIMVS.

¶Fabius ob uirtutẽ maximus: de Apulis: Mucerris: gallis Vmbris: Marsis: Tursis & Liguribus triumphauit. Postea nouam de Hanibale uictoriam comentus est: nõ impetu pugnare: ut qui frangi uirtute nõ poterat: mora cõminueret͛. De redemptiõe captiuorum cum hostibus pepegit. Quod pactum

cum a Senatu improbaretur: fundũ suũ ducentis milibus uendidit & fidei satisfecit.

MARCVS CVRIVS.

¶ Marcus Curiꝰ dentatus: primo de samnitibus: iterũ de Sabinis triumphauit. Pirrhũ Epirrhotarum regem opem tarentinis ferentem ex Italia pepulit. Legatis Samnitũ aurum offerentibus: cum ipse in foco rapas torreret. Malo hec inquit fictilibꝰ meis esse & aurũ habentibus imperare q̃ possidere.

APPIVS CLAVDIVS CECVS.

¶ Appius Claudius cecus Sabinos: Samnites: hetruscos bello domuit. Viam usqꝫ Brũdusiũ lapidibus strauit. Vnde illa uia Appia est. Cum de pace Pirrhi ageretur & gratia potentiũ per legatum Cyneam quereret precio. Senex & cecus lectica in Senatum latus: turpissimas cõditiones magnifica oratione discussit. Tum Ro. iusserunt captiuos redditos infames haberi: ꝗ armati capi potuissent.

¶ Fabritius de redimẽdis captiuis ad pirrhum Epirotam cum aliis missus: ei captiues Rex gratis dedit. Admiratus cũ eũ pauperem cognouisset: ut quarta parte regni promissa sollicitare non ualeret ut ad se transiret. Interiecto anno contra Pirrhum Fabritius missus: medicus Pirrhi nocte ad eum uenit promittens ueneno se Pirrhum occisurũ si sibi aliquid polliceretur: quem Fabritius uinctum remitti iussit ad dominũ: idq3 sibi dici. Tum rex ille est inquit Fabritius qui difficilius ab honestate q̃ sol a cursu suo auerti potest. Rex in Siciliam profectus. Fabritius uictis Lucanis & Samnitibus triũphauit. ¶ Regnatum est a Iunio Bruto in Appiũ cc.xxxii. annis. Et licet iam clarum urbis Rome nomen esset. Arma tamen extra Italiam mota non fuerunt.

¶ Sequitur de Tertia etate populi Romani.

DE TERTIA ETATE POPVLI ROMANI SVB CONSVLIBVS.

APPIVS CLAVDIVS.

¶ Appius Claudius cõsul ad Mamertinos (qui cãpani erãt Messana urbe Sicilie consedentes) liberandos missus: quorũ arcẽ carthaginenses & Hiero rex Siracusanꝰ obsidebãt Primo ad explorãdes hostes fretũ piscatoria naue traiecit. Regressus Ralagionẽ in Siciliã traduxit. Carthaginenses messana expulit Hieronem apud Siracusas (ante se uictũ q̃ cõgressum sentientem) in deditionem accepit

CNEVS DVILLIVS.

¶ Cneus duillius cũ uideret Carthaginenses multũ mari posse classem magis ualidã q̃ decoram fabrefecit & manus ferreas cũ irrisu hostiũ primus instituit. Sic inter pugnandũ hostiũ naues apphendit: hostes uicit. Neq ulla uictoria Romanis gratior: quia inuicti terra: iam etiã mari plurimũ possent.

MARCVS ATTILIVS.

¶Marcus attilius regulus: fusis Salētinis triūphauit: in affricā classe traiecit· quassata de hamilcare hanibalis patre duce penorū naues lōgas·lxiii· cepit· opida ducenta & hominū ducenta milia· Serpentē quoqꝫ maximū occidit· Absente eo cōiugi eius & liberis ob paupratem sumptus publice dati· Post arte Xantippi Ducis Lacedemonii quia Carthaginē cōductus fuerat captus: in carcerē missus· Legatus de ꝑmutādis captiuis Romā missus (dato iureiurādo ut si nō impetrasset ita demū rediret) in Senatu conditionē dissuasit· Reiectis a se cōiuge & liberis Carthaginē regressus crudeli supplicio affectus est·

LVCTATIVS CATVLVS.

¶Luctatiꝰ catulꝰ ducentis nauibus aduersū penos ꝓfectus· Hamilcaris classe fugata remiges & nautas assidue exercebat: qua arte effecit ut etiā cupide prelium exposceret· Post centū·xx·naues cōmea

tibus & aliis oneribus impeditas duce Hãnone depressit. Conditionibus datis: primo bello punico finis impositus.

CLAVDIVS MARCELLVS.

¶ Claudius marcell⁹ in mediũ hostiũ Gallorũ primus irrupit. Regem eorũ occidit. tertia spolia opima retulit. cũ apđ Cannã Apuliæ unicũ pugnatum esset. x¹. miliũ Ro. cede facta duo modii annulorꝫ nobilitatis Romanꝫ Carthaginem a Magone lati: in campania ubi Hanibal se transtulit eius exercitum prelio fudit: & ab obsidione urbis Nolæ excussit. Primus post tantas reipublicæ ruinas spem fecit Hanibalẽ posse supari. Post Sicilia mandata Marcello tota insula in una urbe supata est. grãde illud & ante id tempus inuictum caput Siracusæ.

FVLVIVS CENTIMOLA.

¶ Fuluius centimola Illiricos cões omniũ Grecorum hostes terra mariq̃ cía uastantes. legatos etiam Romanorꝫ Teuta eorꝫ regina iubente securi p

cutientes) suis copiis pdomuit. Principũ colla legatorum manibus securi litauit. Teuta grauiter mulctata: ac fere toto regno spoliata

CLAVDIVS NERO.

¶ Claudius nero qui in Apulia cum Hanibale castra cõiũxerat: relicta in castris parte cũ delectis ad Hastrubalem Hanibalis fratrem (qui ingentis copiis in Italiã traiecerat) pperauit: & se Liuio college cõiunxit: amboq; Hastrubalẽ uicerũt. Nero regressus pari celeritate qua uenerat: caput Hastrubalis ante uallum Hanibalis pieccit. Cũq; piectũ fratris caput ad sua castra uidisset: agnosco inquit infelicitatẽ Carthaginis. Hec fuit illius uiri non sine presigio quodã fati iminentis prima cõfessio. Iã certũ erat hanibalẽ etiã ipsiꝰ cõfessiõe posse uinci.

LIVIVS SALINATOR.

¶ Liuiꝰ salinator de Illiriis triũphauit iterũ cũ Claudio Nerone inimico suo cõsul ne res publica discordia male admistraret amicitiam cum eo iunxit: & de Hastrubale

triumphauit·Iterũ Liuio consule populus Romanus Ioniũ mare ingressus tota Grecie littora uelu ti triumphante classe pagrauit·Spolia quippe Siciliȩ:Hispaniȩ:Sardiniȩ:Affricȩ preferebat·Et manifestam uictoriam nata in pretoria puppe laurus pollicebatur·

AFFRICANVS MAIOR·

¶ African⁹ maior·p c·Scipio ab Africa uicta dict⁹ Clade cãnensi nobilissimos Iuuenes Italiam deferre ob metũ Hanibalis deliberantes districto gladio cõpescuit·Primus iurans ut patrie defensor existeret· Vniuersos similiter iurare coegit·xxiiii·annoꝝ pretor in Hispaniã missus Carthaginẽ Hispanie caput qua die obsedit cepit Hispanorũ obsides parentibus reddidit uirginem pulcherrimã:ad cuius conspectũ concurrebat̃ ad se uetuit adduci:Patriq3 eius sponsor astitit·Hastrubalẽ magonẽq3 fratres Hanibalis hispania expulit·Masmessam Numidie Regem in societatem recepit· Post consul in Affrica Hastrubalis & Siphacis Mauroꝝ regis castra una nocte prupit·Reuocatũ ex Italia Hanibalem supauit·Victis Carthaginensibus leges imposuit·Secũdum bellum Punicum finiuit·Deinde a

tribu·pl·repetūdarum accusatus/ in uoluntarium exilium concessit · Moriens ab uxore petiit ne corpus suū Rome referret·

QVINTVS FLAMINIVS·

¶Quintus Flaminiꝰ cōtemptꝭ auspiciis quibus pugnare prohibebatur aduersus gallos conflixit/ & uicit Philippum regem Macedonie prelio fudit: castris exuit: in fidē recepit: sed filiū eius Demetriū obsidem tenuit· Lacedemoniorū etiā duce Nabide uicto filiū eius obsidem accepit· Venditos ac transfugas Romanos colligens/ Romā duxit·

QVINTVS FVLVIVS·

¶Quintꝰ Fuluiꝰ nobilior Etholos/ Orethanosq̧ sup̄auit· Canathaes qui bello macedonico interfuerūt post Anthiochum defecerāt preliis frequētibus uictos/ & in Ambrachiā caput gentis opidū coactos in deditionem accepit: tum signis tabulisq̧ priuauit·

SCIPIO ASIATICVS.

❡ Scipio Asiatic⁹ frater Affricani/Anthiochum regẽ Syriȩ: qui (īcredibile dictu) maximis auxiliis/copiis/ confederat trecēta milia peditū·equitū fal/catorūq̃ curruū non minor numerus: elephātis ad hoc īmense magnitudinis: auro/purpura argēto & suo ebore fulgentib⁹ aciem utriusq̃ uallauerat: ingenti prelio uicit: cui pax concessa ut ex europa & Asia recederet: atq̃ intra thaurū se contineret·Hic ab Asia uicta Asiaticus dictus·

CNEVS MANLIVS.

❡ Cneus māli⁹ Vulso missus ad ordinandam Scipionis Asiatici p̃uinciā/bellū Pisidis & Gallogrecis qui anthioche affuerāt intulit·His uictis inter captiuos uxor Regis Orgiogontis Centurioni cuidam in custodiā data: a/quo ui stuprata de iniuria tacuit·Et post īpetrata redēptione memorabili exemplo dum pecuniā inclinata ceruice numeraret adulter: reuulsum caput ad maritū suū retulit·

PAVLVS EMILIVS.

¶ Paulus emilius primo cõsulatu quẽ post tres repulsas adeptus erat de Liguribus triũphauit. Iterũ consul Persen Philippi filiũ regem Macedonũ rebellantem cepit: quem uictũ fleuit & sibi assedere iussit: tum in triumphũ duxit. In hac leticia duos filios amisit. Et progressus ad populũ gratias fortunę egit: ꝙ si quod aduersi reipublicę iminebat: calamitate sua esset decisum.

TIBERIVS SEMPRONIVS.

¶ Tiberius sempronius graccus Tri. pl. Scipionẽ Asiaticũ q̃uis inimicũ duci in carcerẽ nõ ẽ passus. ꝑtor galliã domuit. Cõsul Hispaniã altero consulatu Sardiniã: tantumq; captiuorum adduxit: ut longa uenditione res in prouerbium ueniret. Sardi uenales. Et cũ in eius domo duo angues apprehensi essent. responso dato de dominis periturum: cuius sexus anguis fuisset occisus. Amore Cornelię coniugis marem iussit interfici.

MARCVS CATO· I

¶ Marcus Cato Pretor Sardiniã ſubegit· Conſul Celtiberos domuit · Et ne rebellare poſſent: Arma omnibus ademit·Singularum Ciuitatũ muros litteris miſſis uno die dirui fecit·Hic omnia ardua per ſe geſſit: nec quicq̃ in exercitu ſuo precipui preter honorem & Imperium habebat·Matronis ornamenta erepta opia lege repetentibus reſtituit· Accuſator aſſiduus malorum·Ipſe quadragies quater accuſatus glorioſe abſolutus· Carthaginem delendam cenſuit·

SCIPIO NASICA·

¶ Scipio Naſica ſtatuas quas ſibi quiſq; ꝑ ambitionẽ in Foro ponebat ſuſtulit·Delminũ urbem Dalmatarũ expugnauit·Imperatoris nomẽ a militibus & a Senatu triumphũ recuſauit·Carthaginem ſeruandam ſuaſit: ne metu ablato emule urbis luxuriari felicitas Vrbis inciperet·

SCIPIO AFFRICANVS MINOR.

Scipio Affrican9 minor ab Affricãco adoptat9. In hispania apud Intercatiã opidũ prouocatorẽ sing[u]lari ipse [de]licuicit. Muros hostiles Ciuitatis primus ascendit. Consul Carthaginẽ accẽdit, ac funditus deleuit. Omnẽ citra ultraq; Hiberũ subiecit Imperio Primus Romanorũ ducũ uictor ad Gades & Oceani oram peruenit. Plus etiam prouinciã retinere q̃ facere suadens. Quo tertiũ bellum punicũ finitur. Numantiam in Hispania fame uicit: hinc & Numantinus dictus.

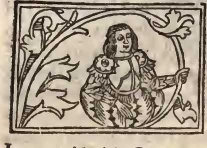
METELLVS.

¶ Metell9 ille qui ex Macedonia cognomẽ meruerat: & Celtibericus fieri: cum & Cetebriam memorabili cepisset exẽplo: & uerso brigis maiori gloria pepercit. Pseudo Philippũ (qui & Andriscus) uicit. Achaios bis prelio fudit: triumphandos mumio tradidit. Cum omnia proprio & subito cõsilio ageret. Amico cuidam quid acturus esset roganti:

Tunicam inquit meam excinderem: si eam consiliũ meũ scire existimarem.

LVTIVS MVMIVS.

Lutiꝰ Mumiꝰ deleta Achaia/ Achaicus. Legatis Romanorum apud Corinthum uiolatis in Metelli castra properauit & Corithios apd Leucopetiã uicit. Captaq; Corintho ac incensa cũ esset Achaie caput: grecieq; decus. Achaiam omnẽ obtinuit: tabulis & signis spoliauit: quibus cũ totã Italiam replesset in domũ suam nil contulit.

CAIVS MARIVS.

Caius Mariꝰ i Numidia Iugurthã regẽ superauit: & Becchũ Mauritãnię regẽ graniter cecidit in gallia Cimbres. In italia teutones uicit. Apuleiũ Saturninũ tripliciter & Glautiã pretorẽ seditiosos interemit. Cũ Sulpitia rogatione prouinciã Sillæ eriperet. armis ab eo uictus & in carcerẽ coniectus imissum percussorẽ Gallũ uultus auctoritate deterruit: acceptaq; nauicula in Africam traiecit.

LVTIVS SILLA.

¶Lucius Silla Iugurthã fraude Bocchi ſoceri ſui in deditionem accepit. Bello ſciali Sãnitas Hircanoſq; ſuperauit. Aſiam ſortit9 Mithridatem bis prelio fudit. Medos & Dardanos in itinere ſupgreſſus Mox regreſſus Carbonẽ italia expulit. Mariũ uicit Marii filio Preneſte interfecto felicem ſe edicto appellauit. Proſcriptionis tabulas primus poſuit.

LVCIVS LVCVLLVS.

¶Lucius Lucull9 Mithridaten apud Calcedonẽ Cottam collegã ſuũ obſidentẽ foſſa uallo q; cinxit atq; depreſſit. Deinde Ciziciũ eadem hora qua obſidebat' obſidiõe ſoluit. Mox Mariũ terra mariq; uicit Marius occiſus ponte nauibus facto omniũ ante ſe primus Euphraten tranſit Sinopẽ expugnaturus (cum eã qui preſidii cauſa preerãt expoliatã incenſamq; relinquerẽt) miſerorũ hoſtiũ inteſtina clade pmotus celeri curſu reſtinxit incendiũ. Mithridatis copias ferro & fame afflixit: cumq; regno ſuo id

eſt Pontho expulit·Quem rurſus cum Trigane rege Armenię ſubueniente magna felicitate ſupauit·

POMPEIVS MAGNVS·

¶Pompeius magnus ſertoriũ(partiũ marianarum ad bellũ cõmouit Tygranẽ ad deditionẽ) Mithridatẽ ad uenenũ cõpulit·deide in Septẽtrione Albanos/Clochos/Enochios/Caſpios/Hiberos/ Nunc in oriente Parthos/Arabes/Iudeos cũ magno ſui terrore penetrauit·Primus in hircanũ rubrũ & Arabicũ mare puenit·Imperiũ maris Po·Ro·reſtuit·Partito orbis Impio cũ Craſſus ſyriã·Ceſar galliã·Pompeius urbẽ occuparet·Poſt cedẽ Craſſi Ceſarem dimittere exercitũ iuſſit·Cuius infeſto aduẽtu:ut be pulſus in Pharſalia uictus ad Ptolomeũ Alexandrię regem fugit/ibiq; mucrone confoſſus periit·

VENTIDIVS·

¶Ventidius(cũ Parthi in Craſſũ Parthico inhiantẽ auro:undecim ſtrage legionũ & ipſius capite Auro infuſo mulctaſſent: & Labieno duce: qui

Pompeianarũ partium fuerat/ & uictus ad Persos
refugerat in siriã irrupissent incredibili felicitate
& labieni copias ipsumq; pacorũ:& omnẽ Parthi-
cum equitatum (simulato inter colles metu donec
adimeret usum sagittarum) late cecidit. Mox cir-
cũlato regis per urbes que destituerant capite Si-
ria sine bello recepta. Sic Crassianam cladem paco
ri cede pensauit.

MARCVS CICERO.

¶ Marco Cicerone cõ
sule Catilina addelẽ-
dam patriam cõiura-
uit. Tanti sceleris iu-
diciũ per fuluiã emer
sit uilissimũ scortũ se
Parricidis ignoscens.
Tum habito senatu in reum perorauit. hostem fu-
gauit. Isset ultra alpes conspirationis furor:nisi al-
tera proditione Volturnii pretoris litterę teneren
tur. Statim Ciceronis Imperio iniecta est barbaris
manus. palam pretor in Senatu conuincit & in car
cere parricidę strangulantur. Fundamentum nãq;
primum esse iusticię dixit ne cui noceatur:deinde
ut cõmuni utilitati seruiatur. ¶ Regnatum est ab
Appio usq; ad singulare Imperium Caii Iulii. An
nis. CC. xxx.

DE QVARTA ETATE POPVLI RO. SVB IMPERATORIBVS.

CAIVS IVLIVS.

¶ Caius Iulius cesar Europā sortitus Galliam/ Germaniā/ Britaniāq3 subegit. Aduersum Belgas pugnās cum multa Ro. militū insignia: tum illud egregiū ipsius ducis qđ nutante in fuga exercitu rapto fugiētis/e/manu scuto in primā uolitās aciem/ manu prelīū restituit. Triūphos ex Gallia Egypto: Pontho: Africa & Hispania duxit. Tante autem bonitatis fuit/ ut quos armis subegerat/ clementia magis uicerit. Pompei capite sibi oblato: non continens lachrimas illud pretiosissimis odoribus cremandum curauit. Bellis ciuilibus ubiq3 compositis Romam rediit. Primus singulare Imperiū obtinuit. Ad hoc nullus celerius scripsit: nemo uelocius egit: quaternas etiam epistolas simul dictauit. Sed gloriam principis uicit inuidia: sicq3 Bruti & Cassii coniuratione. xxiii. uulneribus confossus occubuit/ cum regnasset annos quinq3.

OCTAVIVS.

℄ Octauius ab aucta repub. augustus/ plurima bella gessit. Externa bella duo oīno per se gessit. Dalmaticū adolescens adhuc & Anthonio deuicto Cantabricū. Dalmatico etiā uulnera excepit. Vna acie dextrū genu lapide ictus/ altera aūt & crus & utrūq3 brachium ruina pontis cōsauciatus. Reliqua p Legatos administrauit ut tū quibusdam Pannonicis atq3 Germanicis aut interueniret aut nō longe abesset. Rauennā uel Mediolanum uel Aquilegiā usq3 ab urbe progrediēs. Nā arma nisi maiore emolumēti spe: nequaq̄ mouēda dixit. Ne compendio tenui iactura graui parta uictoria similis sit hamo aureo piscātibus: cui⁹ arrepti amissiq3 detrimentū/ nullo capturę lucro pensari pōt. Tēpla q̄uis sciret etiā pro cōsulib⁹ decerni solere. In nulla tñ puīcia nisi cōmuni suo Romeq3 noīe recepit. Nam in urbe quidē ptinacissime abstinuit hoc honore: atq3 etiā argenteas statuas olim sibi positas cōflauit oēs/ ex qbus aureas cortinas Apollini palatino dedicauit. Dictaturā magna ui offerente pplo/ genu nixus/ deiecta ab humeris toga/ nudo pectore deprecatus est. Vrbē Ro. ita exornauit: ut

gloriatus sit se Lateritiam inuenisse: marmoreã re-
linquere. Clemẽtię ciuilitatis atq; studiositatis ex-
emplar ipse fuit. Huius Imperii anno. xlii. uniuer
so orbe pacato: Pacis auctor Iesus xp̃us nascitur in
Bethleem Iudę ex Maria uirgine. Quo die Romae
in cęlesti circulo christi imagine cũ matre uisa arã
ei prim9 extruxit. Dominũ se uocari uetuit. Trans
tyberim fons olei de terra erupit: fluxitq; tota die
christi gratiam gentibus ostendens. Templũ pacis
eternum corruit.

TIBERIVS.

¶ Tiberius dalmatas
Salmatasq; subegit.
Adulationes adeo ad
uersatus est: ut nemi-
nem Senatorũ aut offi
cii aut negotii causa
ad lecticã suam admi
serit. Consularem uero satisfacientẽ sibi ac p genua
orare conantem ita suffugerit ut caderet supinus.
Atq; etiã si quid in sermone uel in continua oratio
ne blãdius de se diceret: nõ dubitaret interpellare
ac reprehẽdere & cõmutare cõtinuo. Dominus ap-
pellatus a quodã denũciauit: ne se amplius contu-
melię causa nominaret unde se Dominũ cũ cõtu me
lia uocari dixit. Sed aduersus conuitia malosq; tu-
mores & famosa de se ac suis carmina firmus ac pa-

tiens: subinde iactabat in ciuitate libera: linguam mentemq; liberas esse debere. Presidibus quibusdam prouintiarũ augenda esse uictigalia suadentibus respõdit. Boni pastoris esse tondere pecus nõ deglubere. Aliis ut officiales mutaret instantibus. Vidi inquit quendam muscas ęgri uulneribus insidentes fugare: quem ęger culpauit/ quoniam uenturę siticundę sunt. Istę tantũ (cum plenę sint) locum occupabant. Huius imperii anno. xviii. Iesus Christus Annorũ. xxxiii. & trium mensium Hierosolymis pro salute hominũ crucifixus moritur. Cuius expressa in sudario effigies /a/ sancta Veronica per mare Romã adducta est. Qua uisa Tiberius mox /a/ morbo fertur liberatus.

CLAVDIVS.

¶ Claudius Brittaniã post Cesarẽ secundus attingens in deditionẽ accepit. Orchades insulas Romano adiecit Impio. Tam ciuilis ut etiam Plautiũ: qui expeditione Brittanica multa egregie fecerat triumphantẽ ipse persequeret: & conscendenti Capitolium leuius incederet. Huius imperii anno secundo Petrus apostolorũ princeps cum primo fundasset ecclesiam Antiochenã Romã uenit tenuitq;

(pastor ouiũ christi) cathedram episcopalẽ annos xxv. sub Nerone crucifixus eodem die quo & Paulus capite plexus. Anno a natiuitate Christi. Lxx. tẽpore Neronis caballos lapideos/ Praxitelis un9: alter Fidię opera (maximis sane opificibus digna) Romam aduexit ex Asia. Tridiates Armeniorũ rex quẽ ut Nero laute exciperet/ theatrũ Pompei uni9 diei opera totum inaurauit.

VESPASIANVS.

¶ Vespasian9 uir utiq3 clementissimus: liberalissimusq3 ac munificentissimus: qui pricipatu suscepto rẽ publicã fere me collapsam optime restituit. & censum Senatorũ expleuit: Consulares inopes sustentauit: ac multas per orbem Ciuitates terremotu uel incendio afflictas in melius restituit. Deinde bello Iudaico biennio peracto Tito filio cõmendauit: quod quidẽ biennio post constantissime absoluit: quo Iudei penas dederunt: & frequentis contra populũ Ro. defectionis & sceleris quo Christũ innocentem peremere. Hic tantę lenitatis & clemẽtię fuit ut conuitia a/ causidicis & philosophis in se dicta leniter ferret. Reos etiã maiestatis uerbis tantum castigatos dimitteret. Offensarũ & iniuriarũ ĩmemor. Diligens tñ custos disciplinę militaris.

TITVS.

¶ Titus uir oīm uirtutū genere āmirabil' adeo ut amor & delitię humani generis diceretur. Facūdissimus bellicosissimus: moderatissimus: ita comis & liberalis ut nulli quicq̄ negaret. Hoc cum reprehenderēt amici: respōdit. Neminē a uultu pncipis tristem discedere oportere. addidit & illud recordatus q̄ nihil cuiq̄ numeris dedisset. Amici hunc diē pdidi: phōꝝ familiaritate delectatus. Periit tandē hic talis & tantus Princeps uentris profluuio in eadem uilla qua & pater ętatis suę Anno. xlii. eoq; loco cum ingenti hominū luctu sepultus.

NERVA.

¶ Nerua senio confectus Impator electus impauit anno. i. mens. iiii. Hic suscepto imperio cū oīa ipsius īperii sceptra ex Domitiani tyrannide in tumultu offendisset. Se ęquissimū atq; utilem omnibus prestare conatus est: unde eius opa omnia Domitiani acta ex Senatus decreto abrogata sunt.

TRAIANVS.

¶ Traianꝰ cepit regnare anno domini.c urbes trās Rherū in Germania recuperauit. Daciam subegit Immunitates Ciuitatibꝰ inopibus largiens: tributa prouinciis. relaxauit. Cū aliquando pfecturus ad bellū iam equū ascēdisset uidua quedam apprehenso pede illius lugens iusticiā sibi fieri de occisoribus filii sui innocentissimi poscebat. Cuius uerbis motus de equo descendit, causam examinauit: & condigna satisfactione eam consolatus est. Veritus ne quid detrimenti Ro. imperiū ex augmento christianę religionis caperet: psecutionē in xpianos cōcessit per Pliniū secundū mitigatus.

ADRIANVS.

¶ Adrianꝰ primo qdē christianis aduersatus postea cognita eorꝝ religione in eos admodum beneficꝰ fuit. Plutarchi sexti aliorumq; phōꝝ doctrina ac familiaritate delectatꝰ. Fecit Ro. sui nois pontē & sepulcrū: qd hodie castrū angeli appellat. Magnificus & clemēs: stultū gladio in se furētē me

dicis curandum tradidit: & Egros bis terue in die inuisit. Iudeorꝝ pertinaciã ultima cede pdomuit: & Hierosolimã instaurans xpianis incolẽdã dedit.

ANTONIVS PIVS.

¶ Antonius pius nulli unq̃ acerbus: cũctis benignus. Tributum interdũ ita remisit ut cautionibus incensis: omniũ debita relaxaret. In re militari moderata gloria. Defendere magis puincias q̃ ampliare studuit. Mallens unũ ciuem seruare q̃ mille hostes occidere. Tãtę iusticię fuit ut multi reges multęq3 nationes depositis armis ad eum cõtrouersias suas deferrent: sententięq3 eius mox parerent.

ANTONIVS VERVS.

¶ Antonius Verus eiusdẽ animi eiusdẽq3 uult9: in q̃uis fortuna semp est habitus. Platonis sententia sepius pẽũ repetita. Tum demũ florere Ciuitates si aut philosophi imperarẽt: aut imperãtes philosopharent. Apolloniũ & Sextũ philosophos lẽgẽtes Imperator audiuit. Iturus ad bellũ

(cum nō haberet unde stipendia militibus prebe-
ret exhausto erario) omnē Imperatoriam suppelle-
ctilem : omnēq3 ornatum uxoris publice uendidit
parta uictoria in omnes de repub· meritos liberalis
fuit· Tributa quibusdam prouinciis remisit·

SEVERUS·

¶Seuerus(philoso-
phię admodū studio
sus)fortissime qdē rē
pub·sed laboriose gu
bernauit· Parthos &
Arabas & Azabenos
supauit· Multa tota
urbe Romano reparauit· Huius cū animo fortuna
mutata est· Nā ubi persecutionem in Christianos
mouet:cōtinuo uariis periculis distrahitur·

ALEXANDER·

¶Alexander(Vlpia
no iurisconsulto usq3
assessore) iustitiā ita
coluit: ut nemo unq̄
de illata ab eo iiuria
questus sit· Turinū
q munera accipiebat
ꝙ magnę esse auctoritati apud Impatorē uideret:
fumo necari iussit:precone clamante· Fumo punit
qui fumū uendidit· Pecunias cōtempsit· gēmas re-

iecit ut res muliebres: dicens in Virgilio plures & meliores gēmas esse. Xersen persarū regem gloriosissime uicit.

GORDIANVS.

Gordianus ad sexagintaduo milia Librorum in Bibliotheca habuisse dicitur. Parthos iam erūpentes ingenti clade supauit. Philippus ei successit: quem primū īpantē Christiani habuere: q mysteria adire nunq̄ est ausus nisi cōfessus. Post tertiū uero imperii sui annū Millesimus ab urbe cōdita annus impletus est: & magnificis ludis celebratus. Anno a natiuitate domini. CC.xlvii.

AVRELIANVS.

Aurelianus Gotthos apd Danubiū supauit. in Asiā deinde traiciēs Zenobiam que(occiso marito) oriētis tenebat Imperiū uicit Tetrico supato Gallias recepit. Muris ualidioribus & latioribus urbem sepsit. Hic primus apud Ro. dyadema capiti innexuit. Gēmisq3 & aurata omni ueste usus est. Postea mota in Christianos persecutione fulmine tactus deinde occiditur.

PROBVS.

¶ Probus Gallias a Barbaris occupatas: ingenti felicitate restituit Saturninū imperium usurpare conantē. In oriente Proculū & Bonosum apđ Agrippinam oppressit. Cum sibi equus uelocissimus presentaretur recusans dixit. Fugitiuo militi non forti hic equus cōuenit. Multa opera militari manu perfecit dicens Annonam gratuitam militē comedere non debere.

DE QVINTA ETATE POPVLI RO. SVB IMPERATORIBVS.

¶ Flauius Constātinus magnus Anno dn̄i.cc.x. regnare cepit. In bellis uictoriosus. In gubernanda repub. prudens. Liberalitate & gratia oīm beniuolētiā sibi cōparauit. Iturꝰ ad bellum nō alio q̄ Crucis signo usus ē. Quod sereno celo dū in Maxentiū tyrannū copias moueret: & uiderat & adorauerat. A Siluestro papa baptizat': & fidē edocet' augēdę xpianę religionis gr̄a tirānos ubiqȝ depulit: ydolorꝝ tēpla clausit basilicas sctōrꝝ Io. Lateran̄. Petri & Pauli/ Laurētii extra muros. Marcellini & Petri/ sctē Crucis/ ac Agnetis Romę extruxit: donisqȝ plurimis exornauit. Vrbē in Bizātii ruinis de suo noīe cōdidit: ubi sedē Imperii transtulit.

CONSTANS.

¶ Constās catholicꝰ occidētē regebat. frācosqȝ domuit. Quo tpe Arriana heresis inualuit fauente Cōstātio fratre suo oriētem tenēte. Damna

tus igitur Athanasius alexandrinus eps dū sex Annis Treueri latuisset: dei monitu ad Cōstantis partem confugit qui fratrem Constantium minis certe coegit Athanasiū recipere.

IVLIANVS.

¶ Iulianus liberalib⁹ disciplinis ac diuinis imbut⁹. i amicos erat liberalis. ꝓuincialib⁹ iustus. Verū hoc euenit dum fidem negās christianos ꝑsequitur In Persas uero proficiscens in reditu suo mala Christianis minatur. Cum autem superatis hostibus in composito agmine uictor rediret apud Tesiphontem diuinitus perfossus Christum blasphemando periit.

IOVIANVS.

¶ Iouianus ab exercitu Impator elect⁹: nō prius profiteri Impatoris nomen uoluit q̄ omnes conclamarēt se christianos esse quib⁹ collaudatis: & Imperium sumpsit: & exercitum e manibus Barbaroꝝ liberauit. Mesopotanię parte Sapori regi Persarum

relicta octauo mense odore Prunarum moritur.

VALENTINIANVS.

¶ Valētinianus qui sub Iuliāc maluit tribunatum amittere & exilium perpeti q̄ fidem abnegare: retribuente christo Imperator electus Valentem fratrem in partem imperii accipiens eidē orientem assignat. Precopium apud Constantinopolim res nouas molientem superauit. Saxones ac Burgūdiones uirtute ac rei militaris scientia oppressit.

VALENS.

¶ Valens in Arrianā heresim declinans catholicos persequit᷑ & in exilium pellit. Tū post mortem Valentiniani Gotthi sedibus suis pulsi per omnes se Tracias effundunt. Quibus dū Valens ire obuiā cū exercitu parat: reuocatis prius (sed sero) ab exilio Episcopis & monachis: quos etiam militare coegerat. Prelio uictus igni exuritur.

GRATIANVS.

❡Gratianus adoleſcens/religione clarꝰ militia ſtrennuus: apud Argentariam opidum Gallię uno prelio ad ·xxx· milia Alamanorꝫ fines Romanorꝫ uaſtantes interfecit · In Italiam deinde rediens pulſa arriana hereſi: totam prouinciam ad ueram Chriſti fidem redegit·

THEODOSIVS.

❡Theodoſius magnꝰ ſuperatis Alanis: Hũnis & Gotthis orientale imperium reſtituit· Inito cum Athalarico rege Gotthorꝫ fœdere· Quo quidem mortuo omnes eius milites Theodoſium ſecuti: maximum Gratiani interfectorem apud Aquilegiam occidit· alioſqꝫ tyrannos diuerſis in locis diuino fretus auxilio mira celeritate oppreſſit· Cum Mediolani ingredi Eccleſiam uellet myſteria uiſurus: ob quoddam facinus prohibitus(ut fieri ſolet) ab ingreſſu eccleſię niſi peniteret: ita ęquo animo id tulit: ut ultro ipſi Ambroſio epiſcopo gratias egerit atqꝫ peni

tuerit. Legem quoq; tulit ut sententię Principũ su-
per animaduersione prolatę in tertiũ diem differ-
rentur: quo misericordię uel penitentię loc⁹ daret.

¶Post Theodosium res pub. Ro. in preceps ire ce-
pit. Nam Archadius & Honorius adolescentes Pa
tri in Imperio successere. Quorum tempore ingres-
sus in Italiam Radagasius Gotthorũ Rex ĩmanissi
mus ferro & flamma omnia uastabat. Cui successit
Alaricus: qui cum in Galliam profectus Pollentiã
(concedente Honorio) consedisset. Inde Stilconis
ducis factione turbatus/ obmissa Gallia in Stilco-
nem & Romanos arma mouet. Quibus superatis:
urbem Romam post longam & grauem obsidionẽ
capit. Hac tamen moderatione & clementia usus:
ut suis mandauerit/a/ cede & sanguine quoad fieri
poterat abstinerẽt. ut ue cõfugientibus ad basilicas
Petri & Pauli parceretur. Acta sũt hec anno urbis
cõdite. M.c.lxiiii. Salutis uero Christianę. cccc. &
xii.

Quãuis aruerit: q̃uis diuisa sit ingens
  Quercus & in plures secta sit illa comas
Mente tamen poteris penitus cõprehendere lector
  Qualis iam fuerit quę modo nulla uiret.
Grandia cum patulis ramalia frondibus olim
  Extendisset ubi tum decus urbis erat.
In qua Roma suos (uictricia signa) triũphos
  Suspendebat ouans clara trophea manu.
Aspice glandiferos foetus ut stẽmate pulchro
  Quisq; triũphales ramus obumbret auos.

¶ Quercus Capitolina finit foeliciter, expen
sisq; Stephani guillireti Lothoringi fi
deliter Romæ impſſa Anno saluti
M.d.x. Regnãte diuo Iulio
Secundo Pont. Max.
Pont. sui Anno
Septimo.